



שיעור בענין

**איסור "לא ילבש"
בתחפושות פורים**

מאת מורנו

הגאון רבי **אלעזר זאב רז שליט"א**
בעל שו"ת "מציון אורה" וש"א"ס, רבה של תל ציון

יו"ל ע"י מכון "מתן תורה"
ערב פורים תשע"א

יוצא לאור על ידי



וישיבת פלא יועץ



כל הזכויות שמורות
למוסדות "מתן תורה" (ע"ר)
ת.ד. 57124 ירושלים
www.matantorah.org
דוא"ל: matantor@gmail.com

בכל עניני ספרי מורנו הרב שליט"א לפנות להנ"ל

שאלות ניתן להפנות לכתובת הדואר הנ"ל
או דרך הנהלת המכון בדוא"ל: matantor@gmail.com

לתיאום שיעורים ברחבי הארץ: 02-970-9118 בשעות הערב

איסור "לא ילבש" בתחפושות של פורים

שאלה: האם מותר בפורים לאיש ללבוש מסכה בפרצוף של אשה וכן הפוך, וכן אם מותר לאיש ללבוש פאה נכרית המיוצרת עבור פורים ואינה פאת נשים ממש.

תשובה: א. הן אמת שכתב הרמ"א בהגה (או"ח סימן תרצו) וז"ל: מה שנהגו ללבוש פרצופים בפורים, וגבר לובש שמלת אשה, ואשה כלי גבר, אין איסור בדבר מאחר שאין מכונין אלא לשמחה בעלמא. וכן בלבישת כלאים דרבנן. ויש אומרים דאסור, אבל המנהג כסברא הראשונה. וכן בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה, אין בזה משום לא תגזול ונהגו כך. (תשובת מהר"י מיניץ סימן יז [צ"ל טו]). עכ"ל.

ולדרכו שמתיר א"כ מותר ללבוש בפורים כלאים וכן כל סוגי פרצופים ואפילו בגדים ממש.

מה האיסור ב"פרצופים"

ב. אך צריך להבין, דנראה מלשון הרמ"א דיש כאן שני עניני איסור: האחד, לבישת פרצופים. והשני, בגדי אשה לאיש ולהיפך. ובשלמא ענין השני ניחא, אבל "פרצופים" מה איסור יש כאן (אלמלא בפורים), ולא משמע דגם פרצופים מטעם לא ילבש גבר שמלת אשה וכו' דהרי הרמ"א פליג בינייהו, שכתב ללבוש פרצופים בפורים וכו', ואילו הוה ענין אחד לא הו"ל להזכיר פרצופים. גם לא הו"ל לכתוב תיבת "בפורים" בינתיים. ואין לומר דפרצופים יש בו איסור עבודה זרה, שנאמר "לא תעשון אתי" וכמ"ש הש"ע יו"ד (סימן קמא ס"ד) ש"אסור לצייר צורות שבמדור העליון וכו' וכן צורת אדם לבדו אפילו הם לנוי, במה דברים אמורים בבולטת אבל בשוקעת מותר לעשותם". ע"ש. וא"כ המסכה הזו היינו הפרצופים, אסורים מטעם זה. וכן טען לפניי חד צורבא מרבנן הי"ו, וזה אינו. חדא, דיתכן הפרצופים אין לו דין בולטת אלא שוקעת, ודוחק. ועוד דהרי הש"ע גופיה כתב ביו"ד (שם סעיף ז): "יש מי שאומר שלא אסרו בצורת אדם ודרקון אלא דוקא בצורה שלימה בכל איברייה, אבל צורת ראש או גוף בלא ראש, אין בה שום איסור". ואע"פ שכתב כן בשם "יש מי שאומר", מ"מ סמכו על זה האחרונים בפשיטות, וכנראה סברתם כיון שלא כתב כן רק אחד הפוסקים, לכך כתב בלשון זו. [וכמ"ש הסמ"ע בחו"מ (סימן טז סק"ח)]. וא"כ הדרן לשאלתיו, למה יש צד לאסור פרצופים, אלמלא שמחת פורים, לדעת הרמ"א.

פרצוף אשה לאיש ואיפכא

וצריך לומר דאותן "פרצופים" איירי באופן שהיה פרצוף אשה והיה האיש לובשו, וכן צורת איש ולובשתה האשה בפורים. וסובר הרב דהוי כדין גבר שמלת אשה וכו', (אבל פרצוף איש לאיש ופרצוף אשה לאשה אין בכך דבר). וכן מתבאר בדרכי משה (או"ח סימן תרצו) שכתב (בשם מהר"י מינץ) בזה"ל: על דבר לבישת הפרצופין בפורים אם יש לחוש בזו משום לא ילבש גבר שמלת אשה וכו'. ע"ש. הרי דלבישת פרצופין הוי מצד לא ילבש גבר שמלת אשה וכלי גבר על אשה. ולפי"ז לשון הרמ"א בהגה צ"ב קצת. אבל עכ"פ לפי האמור מוכרח דחדא מילתא קאמר, וכאילו כתב "מה שנהגו ללבוש פרצופין שגבר לובש שמלת אשה וכו'. וגם עוד אפשר ע"ד האמור, אבל בקצת שינוי. שכונתו הוא דמיירי בפרצופין סתם אלא שהיו מחוברים לכל אורך הבגד היינו שהיה פרצוף תפור יחדיו עם הבגד של איש והיתה אשה לובשתו, או בגד אשה והיה האיש לובשו, אבל הפרצופים לא היו מסוימים.

וא"כ מכל האמור מתבאר שאין איסור ללבוש "מסכה" כגון פרצוף איש לאיש ואשה לאשה, אבל פרצוף אשה לאיש, או איפכא, אסור משום "לא ילבש גבר" וכו'. ואע"פ שהמסכה והפרצוף הנ"ל מיועד הן לאיש הן לאשה, שהרי אין נעשין אלא לשמחת פורים, מ"מ אסור כשאינו לצורך פורים, לדעת הרמ"א.

"פאה נכרית" על הראש - וכן שיער ה"זקן"

ג. ולפי"ז, גם "פאה נכרית" של ראש הנעשית מחוטין או מקש עבור שמחת פורים, יהיה אסור לאיש ללבושו יען זה כלי אשה. וכל שכן הוא מפרצוף. ואע"פ שפאה זו אינה עשויה לאשה דוקא, מ"מ אסור כיון שפאה נכרית שיכת לאשה, לכן פאת פורים אסורה לאיש. ונראה דה"ה שיער "זקן" העשוי לפורים אין להאשה ללבושו על פניה להראות כאיש.

בגד השווה לאיש ולאשה

ד. ואם תאמר, אמאי אסור, הלא מהרמב"ם נראה שלא אסור כלי גבר לאשה וכן כלי אשה לגבר, אלא כאשר "מיועד" לאחד מהן. שהרי כתב הרמב"ם בספר המצות (ל"ת לט מ) וכל אשה שתקשט באחד מתכשיטי האנשים המפורסמים בעיר ההיא "שזה הוא תכשיט המיוחד לאנשים", לוקה. וכל אדם שיתקשט ג"כ או לבש מה שהוא מפורסם במקום ההוא שהוא "תכשיט מיוחד לנשים" לוקה. עכ"ל. וכיוצ"ב כתב בהלכות עכו"ם (פי"ב ה"י) והעתיקו מרן השו"ע (יו"ד סי' קפב ס"ה) וז"ל: לא תעדה אשה עדי האיש כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצ"ב או שתגלח ראשה כאיש. ולא יעדה איש עדי אשה כגון שילבש בגדי

צבעונים וחלי זהב במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימין אותו החלי "אלא נשים". עכ"ל. וגם זהו בפשט הכתוב.

ומצאנו עובדא בר' יהודה ב"ר אילעאי בנדרים (מט:): דדביתהו דרבי יהודה נפקת נקטת עמרא עבדא גלימא דהוטבי (חשובה). כד נפקת לשוקא מכסיא ביה, וכד נפיק רבי יהודה לצלווי הוה מיכסי ומצלי וכד מכסי ביה הוה מברך ברוך שעטני מעיל. וכתב מהרש"א (שם): דאשמעינן דלית ביה משום לא ילבש שמלת אשה, דהיינו דוקא "בגד העשוי מיוחד לאשה" אבל "מעיל" הוא מיוחד לשניהם. כמו שנאמר בנקבות (ש"ב יג, יח) "כי כן תלבשנה בנות המלך מעילים" ולגבי זכר תמצא הרבה במקרא. עכ"ד. ושם איירי בהפלגת עניותו של ר"י.

וכבר קדמו להוכיח מהא דנדרים, היעב"ץ בהגהותיו לשבת (יב). ובספר ברכי יוסף (יו"ד סי' קפב) בשם מהריק"ש באהלי יעקב. ע"ש ובספרו פתח עינים (נדרים מט:). וז"ל החיד"א בברכ"י (שם): בגד שדרך לובשו אנשים ונשים מותרים כולם ללבושו. עכ"ל. והוסיף היעב"ץ להסתייע גם מתוספות (שבת יב.).

איברא, כי אין כל כך ראייה מתוספות (שבת יב. ד"ה אפילו) דהתם מיירי שכל חד יש לו בגדו שלו ולא הוי כהוא דנדרים דלבשו את אותו בגד ממש. ובזה מדוייק שהיעב"ץ כתב ש"משמע" ואילו הראיה מנדרים כתב "מוכח", ובזה מתורץ מה שהתפלא בספר היקר לבוש מלכות (עמוד כח) להר"מ גיאת נר"ו על הגרע"י ביביע אומר ח"ו (חיו"ד סי' יד אות ג) מדוע לא הוכיח מדברי תוספות (שבת שם).

והנה מצאנו עוד דוכתא דמותר בתכשיט שאיש ואשה שוים בו עצמו, וכמ"ש בשו"ע או"ח (סימן שא ס"ט): "דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה אסור גם לאיש לצאת בו בשבת". ורמז להוכחה זו הגר"א בביאוריו ליו"ד (סי' קפב אות יא), ועיין שו"ת תורה לשמה (סימן ריד).

ומעתה כיון שאם שוה הבגד לכולם מותר, למה נאסור פרצוף (מסכה) איש לאשה וכן איפכא.

טעם לאיסור כלי גבר ושמלת אשה

ונראה ליישב דהלא טעם איסור לא ילבש וגו' מטעם התערבות זה בזה לכשלון, וכמ"ש החנוך (מצוה תקמב) ונעתיקו להלן. וכן נראה מהגמרא, דבנזיר (דף נט). תניא: לא יהיה כלי גבר על אשה, מאי תלמוד לומר (מה פירושו), אם שלא ילבש איש שמלת אשה, ואשה שמלת איש, הרי כבר נאמר תועבה היא ואין כאן תועבה, אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים, ואשה שמלת איש ותשב בין האנשים. ר"א בן יעקב אומר, מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה וכו', ושלא יתקן איש בתיקוני אשה. ע"ש. נמצא דתועבה דנזכר הכא נחלקו בו, דלחכמים

דוקא ביושב בין הנשים, ולראב"י אפילו נשיאת כלי ותיקוניו חשוב תועבה. והשתא י"ל דכל הלובש בגדי אשה, יוכל לישב בין הנשים וכן איפכא, וזהו התועבה אע"פ שאין הולך ויושב. וא"ת הרי קיי"ל כראב"י ומשמע דאע"פ שלא יוכל לישב בין הנשים או היא בין האנשים בגלל נשיאת הכלי זיין או תיקוני אשה מדאורייתא. י"ל דנהי דבדוגמאות אלו אין חשש הזה, אבל בלבושים ממש יש לחשש. ולכן אפי' במעביר שיער בית השחי נאסר מדרבנן, וכעין לא פלוג.

והשתא, לכך ב"פרצוף" של איש לאשה או אשה לאיש, איכא חששא דישובו זה אצל זה. וכי תימא א"כ בבגדים השווים לאיש ולאשה אמאי שרי. וי"ל שאין חשש בבגדים אלא כאשר "מיוחדים" כי אז יש בו התערובת האמור, ונמצא דבבגדים קיל טפי מפרצופים.

וז"ל הרמב"ם בספר המצות (לא תעשה, מ): ודע, שזאת הפעולה כלומר היות הנשים מתקשטות בתכשיטי הנשים, והאנשים מתקשטים בתכשיטי הנשים פעמים יעשו לעורר הטבע לזימה וכו'. עכ"ל. ע"ש. וז"ל ספר החינוך (מצוה תקמב): משרשי המצוה להרחיק מאומתינו הקדושה דבר ערוה, וכל ענין שיהיה הכשלון באותו דבר מצוי מתוכו וכו'. ואין ספק, כי אם יהיו מלבושי הנשים והנשים שוים יתערבו אלו עם אלו תמיד ומלאה הארץ זמה. ועוד אמרו בטעם מצוה זו שהיא להרחיק כל ענין עבודה זרה שדרכן של עובדי ע"ז היה בכך. ואלו שני הטעמים מצאתים בספרי הרמב"ם אחר כתבי אותם. עכ"ל. ולא תיקשי לך הרי כתב "שאם יהיו מלבושיהם שוים יתערבו" וכו', וא"כ היאך שרי כשאין מיוחד, כי כונתו דבבגד "המיוחד" לאיש ותבוא אשה ותלבשהו, או איפכא, בזה יהיו שוים ואסור, משא"כ כאשר בגד זה אינו מראה באצבע למי הוא כגון שוים מותר. ומעתה גם "פאה נכרית" הגם שעשוי ונתפר עבור שמחת פורים ועשוי מקש וכו'. מ"מ כיון שכיוצ"ב עשוי לאשה, אסור כי בהנך איכא טעמי הנ"ל. (ועיין בגמרא מציעא קטז. אימתו דרשינן טעמא דקרא. וי"ל). והנה בשו"ת שבט הלוי ח"ט (סימן קעה) נתקשה בלשון ספר החינוך הנ"ל. אכן לפי מה שפירשתי, לק"מ. ואין החינוך חלק לאסור בשוים.

נמוקי המתיר ללבוש בגדי אשה בפורים

ה. זכעת עיינתי בתשובת הר"י מיניץ עצמו (סימן טו), ואלו תוכן דבריו הקדושים: על דבר לבישת הפרצופין שנוהגין ללבוש בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים בפורים. הנה ראיתי שכבר פסק להתיר האשל הגדול מהר"ר אליקים סג"ל. וראיותיו מוכיחין עליו כאלו יצאו מפי הגבורה. אף אני אמרתי להביא ראיה וכו' מה ראו על ככה גדולים וחסידים עולם אשר ראו בניהם ובנותיהם חתניהם וכלותיהם לובשין אותן פרצופים ושינוי בגדיהם מבגדי איש לבגדי אשה וכן להיפך וכו' ולא ימחו וקל וחומר באיסור לאו. אלא ודאי היה להם ראיה וסמך שהיתר גמור הוא

וכו'. ונ"ל ראייה מההיא ברייתא (ע"ז כט.). ישראל המסתפר מן הגוי רואה במראה וכו', ומפרשים שם התוספות הטעם (לאיסור מראה) משום לא ילבש גבר שמלת אשה דמתרגם לא יתקן גבר בתקוני אתתא. ומיהו "אינו אסור כי אם להתנאות", אבל להסתפר ולהתגלח או משום מיחוש עינים ודאי מותר "ובוחן ליבות יודע". וכן בתוספות מה"ר שמואל שמספר עצמו מותר לראות במראה שלא יחבל עצמו וכו'. שאינו אסור לראות "רק לשם נוי וקישוט דומיא דאשה". ובתוספות אחרים מצאתי דברים אלו אסורים משום לא ילבש, וסברא לומר "דמשום שמחת פורים כולי עלמא שוים לקולא". ומדתלי התוספות ב"בוחן לבות יודע", וגם כתבו דאינו אסור אלא "להתנאות", וגם בתוספות האחרים שאינו אסור רק "לשם נוי וקישוט", אלמא באופן אחר מותר. וכן משמע בסמ"ג (בסימן ס) דאינו עובר אלא במתכוין לניאוף. עכת"ד מהר"י מינץ. ואח"כ הביא ממ"ש ריב"א היתר לחוטפים מאכל בימי הפורים דשרי. ע"ש.

מתבאר, דפרצופין היה בו איסור (אלמלא פורים) משום לא ילבש גבר שמלת אשה ולא יהיה כלי גבר על אשה. ולא בגלל לא תעשון אותי כמו שסבר צורבא מרבנן הנ"ל לומר.

וכונת הר"י מינץ להוכיח דבפורים שרי, משום דכשם שבגד השוה לאיש ואשה דאם יש מקום שנהגו אנשים ונשים בשוה, אין בו איסור לא ילבש, כן לענין פורים "כולי עלמא" פי' אנשים ונשים, שוים לקולא. (וזה היקש של חידוש!) גם הוסיף וסובר מהר"י מינץ שבפורים אינו בגדר "נוי וקישוט".

ו. וראיתי שהב"ח השיג עליו (ביו"ד סימן קפב) מהרא"מ בס' יראים דאסור גם כשהוא לשם חתן וכלה, וגם אסור לנוי וקישוט. ע"ש. אבל נראה דר"י מינץ סבר דתרי מילי נינהו. ובפורים אינו נחשב להתייפות ונוי וקישוט, ואינו בכלל האיסור כלל. ועוד דגם לשמחת מצוה אחרת אסור, ורק לשמחת "פורים" שרי, כי בפורים "מתנכרים" זה לזה, וזה נחשב כהשוה לאיש ואשה שמצאנו שמותר, כגון באתרא דכולהו מגלחי או כולהו מסתכלים במראה. ואה"נ יודה מהר"י מינץ דלשמחת חתן וכלה, אין להתיר. איברא מהר"י מינץ בסוף התשובה הוסיף לדמות זה ל"ממון", כגון הא דכתבו שמותר לחטוף זה מזה לכוונת "שמחה". וה"נ דכוותה, ע"ש. וע"ז השיג הב"ח לנכון דממון שאני דהפקר ב"ד הפקר (גיטין לו:), אבל בדבר שאינו ממון אלא דבר "איסור" אין צד היתר משום שמחה. (וכן העיר הגר"א מוילנא באו"ח סס"י תרצו וע"ע בדרכי משה סימן תרצו). עכ"פ, על טעמים הראשונים של מהר"י מינץ, אין השגה לכאורה, וכאמור בסע"ד.

ז. והנה לעיל ביארנו דמיירי ב"פרצופים" של איש לאשה, או פרצוף אשה לאיש. ולכאורה יש לדייק מלשון מהר"י מינץ שלא כן. אלא דמיירי דהיה בגד אשה

מראש ועד רגל, והאיש לובשו וכן איפכא, ולכך אסור. ולפי"ז פרצוף לחוד כגון ה"מסכות" שיש היום, והוא פרצוף איש אין איסור לאשה להתכסות פניה בו. וכן פרצוף אשה אין איסור לאיש לכסות פניו בו. ולא מפני שהוא לבוש יחידי שהרי אפילו "כלי אחד" אסור כמו שמוכח מהרמב"ם (פי"ב מהלכות עכו"ם) וכ"כ הרמ"א (סי' קפב ס"ה) וכ"כ האחרונים. וע"ע בספר לבוש מלכות (עמוד נה והלאה) וציין לפמ"ג (סימן תרצו) ושו"ת מהרש"ם (ח"ד סימן נ"ז) וערוגת הבושם (ח"א חיו"ד סימן קלח) ושבת הקהתי ח"ב (סימן סג ורנח) וח"ו (סימן קיח). אלא הטעם כי פרצוף הנ"ל אין בו שם לבוש ועשוי לכולם. ולפי"ז ה"ה פאת הראש (פאה נכרית) העשוי לשחוק לפורים מותר (בכל השנה).

איברא שאין הדבר מוכרח, ואה"נ בעצם לבישת פרצוף מסויים אסור זה לזה, כלומר פרצוף איש לאשה וכן פרצוף אשה לאיש. ואפשר שלכן הרמ"א בהגה (א"ח סי' תרצו) פלגינהו דין פרצופים ודין בגדים. שכתב מה שנהגו ללבוש "פרצופים" בפורים, "וגבר לובש שמלת אשה" וכו'. כדי שנבין דכל חדא בלחוד איכא נמי איסורא אלמלא שמחת פורים לדעתו. וכ"נ קצת מלשון הב"ח (ביו"ד סס"י קפב) שפרצופים גרע טפי מבגדים, שכתב "ועוד הדבר שהוא הרע ביותר שמכסים פניהם בפרצופים שלא יכירו". עכ"ל. ואשר על כן עצם כיסוי הפנים בפרצוף של איש לאשה ואיפכא אסור. ואין לנו להתיר גם פאה נכרית העשויה עבור פורים. (רק ששרי לדעת הרמ"א בימי הפורים).

דעת הרמב"ם והשו"ע לאסור בכל זמן. וענין כלאים

ח. ודע, דאע"פ שהרמ"א הסכים להתיר איסור לא תלבש בפורים. כדעת הנך גדולים שהזכיר מהר"י מיניץ והסכים גם הוא להם. מ"מ אין זה דעת השו"ע, שהנהגה הטור בהלכות כלאים (סימן שא) כתב דהלובש כלאים ואינו מכויץ להנאתו אלא "להעביר המכס" מותר. וכן מוכרי בגדים שמעלין עליהם בגדי כלאים כשמוליכין אותן למוכרם או שלובשין כדי להראות מידתם מותר, ובלבד שלא יתכונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. עכ"ד. והנה במשנה דכלאים (פ"ט מ"ב) מבואר שאסור ללבוש להעביר המכס. אלא שהרא"ש (פ"ט דנדה סי' ט) כתב דכיון דחזינן דשרי למוכרי כסות כמ"ש במשנה (שם מ"ה) משום דהוי דבר שאין מתכוין, כן מותר להעביר המכס, ואין הלכה כמשנה זו. והובא בב"י (שם). ופסק הרמ"א בהגהת שו"ע (שם סעיף ו) כהרא"ש. וע' בגמרא (ב"ק קיג.).

אולם הרמב"ם דרך אחרת עימו, שבהלכות כלאים (פ"י הי"ח) פסק דאסור להעביר המכס בכלאיים ולוקה, כלשון המשנה (שם). ואעפ"כ פסק (שם הלכה טז) דמוכרי כסות מוכרין כדרך, וזה כסותו. ותירץ הב"י (שם) דבאמת דבר שאין מתכוין מותר, וזהו ההיתר למוכרי כסות, אבל כ"ו כאשר אינו לובש אלא "מעלים

עליהם" שלא כדרך לבישה, משא"כ להעביר המכס "שהוא לובש ממש" את הכלאיים אפילו ר' שמעון מודה דאסור ואפילו שאין מתכוין לוקה. וכ"כ בכסף משנה. וכ"פ בשו"ע (סעיף ה - ו). אך הש"ך (שם ס"ק ח) מיתן בתירוץ הב"י. ותירץ באופן אחר. וז"ל: אלא נ"ל שדעתו דשאני לעיל (סעיף ה, שאסור להעביר המכס) דכיון שלבושו "בכונה" דרך מלבוש "כדי שיפטר" ע"י כך מהמכס לפי שאין נותנין מכס ממלבושין, א"כ הוי "דבר שמתכוין" דעיקר כונתו שיהיה "דרך מלבוש", אבל הכא (במוכרי כסות, שמותר) אין כונתו אלא שיראו הבריות ויקנו. עכ"ל. וע"ע בב"ח ובטורי זהב, ובפני יהושע (שבת מא). ובשו"ת בית שערים (חא"ח סי' קכד), ובשו"ת תורת חיים (סימן ח) להגרי"ח זוננפלד. ואכמ"ל.

ועתה נשוב לנידון פורים, הנה לשתי התירוצים אין היתר ללבוש בגדי אשה ואשה בגדי איש, דהרי "מלבושים" בהן ממש, וכן "כוונתם לשם לבישה". וכמו לענין איסור "לבישת כלאים" כן לענין איסור "לא ילבש" גבר שמלת אשה. וכל שכן הוא, כי הרי לענין לא ילבש גבר שמלת אשה, אין מועיל מה שמתכוין מפני החמה והצינה, כמ"ש הש"ך (יו"ד סימן קפב ס"ק ז). ע"ש. ועיין בספר יד המלך (פי"ג מהלכות מאכלות אסורות ד"ה וראיתי). ועיין בביאור הגר"א (סימן תרצו) שהביא מקורות לענין דברי הרמ"א שהתיר "לבישת כלאים בפורים", ושלדעת השו"ע אסור. וע"ע בשו"ת הלק"ט ח"ב (סימן רנח), ובעצי לבונה (יו"ד סס"י קפב). ובשו"ת שבט הלוי (ח"ב חיו"ד סימן סג).

מקום ששונים אנשים ונשים. השו"ע לא סובר כהר"י מיניץ

ט. איברא, הרי למהר"י מיניץ, אין ההיתר בגלל "שמחה" אלא כמו שביארנו בכונתו, שכיון שמצאנו ש"כל שדרך אנשים ונשים לעשות כן", אין איסור. ולפי"ז הגם שמצד שאין מתכוין, אסור, מ"מ הרי אינו נכלל בכלל האיסור. אכן, היא גופא לאו פשיטא הוא, דהרי השו"ע (יו"ד סי' קנו ובסס"י קפב) כתב שאסור להסתכל במראה, ולא הביא החילוק שבמקום שנהגו שמנהג האנשים להסתכל דשרי, רק הרמ"א (סי' קנו) הביאו, משמע דאין לזה היתר, וממילא הוא הדין לנידון פורים דליתא לטעמו של מהר"י מיניץ אליבא דהשו"ע. ואולם בב"י (יו"ד סי' קנו) הביא חילוק הנ"ל בשם הר"ן, אבל השמיטו מהשו"ע ולא כתב רק החילוק האחר שחילקו התוספות והרא"ש. איברא דלענין העברת שיער השחי כתב השו"ע יו"ד (סי' קפב ס"א) דבמקום שגם האנשים מעבירים אין מכין אותו. אכן ראיתי להגר"א (שם אות ג) דאסור מיהא לכתחילה ודלא כהרמ"א. ושור"ר בשו"ת יחוד דעת (ח"ו סימן מט) שהיא מחלוקת בדעת הרמב"ם והשו"ע אי שרי בגילוח הנ"ל.

גם כשאינו מתכוין לנוי וקישוט אסור

וטעמו השני של מהר"י מיניץ דכל שאינו לשם נוי וקישוט שרי, (משא"כ לצורך פורים להתנכר), הנה מדברי הב"י (יו"ד סימן שא) הנ"ל שחילק ואמר דכל שלובש

ממש, אסור אע"פ שאין מתכוין, א"כ י"ל ה"ה בנידון של לא ילבש כיון שלובש בפועל אסור אע"פ שאין מתכוין. ועוד דיתכן דסובר הב"י דגם לצורך פורים "להתנכר" הו"ל כלנוי וקישוט דאסור. ודמיון לזה באיסור כלאים ד"להתנכר" אסור כגון להעביר המכס או שיחשבו שהוא גוי, דנראה דאסור לדעת הרמב"ם והשו"ע, וכמו שנראה כן מהגר"א (סי' תרצו) ובדמשק אליעזר (שם). ועיין בשו"ע (יו"ד סימן קנז ס"ב) דמותר לשנות מלבשו שלא יכירוהו, וברמ"א (שם) דה"ה לבישת כלאים. וע' בשו"ת הרדב"ז ח"ד (סימן סה).

אסור לחטוף גם לשמחה

גם טעמו האחרון של מהר"י מיניץ (שם): דכשם שלא ראינו שאסרו איסור גזל כשעושין לשמחה כמ"ש ריב"א (כמ"ש תוספות סוכה מה.), כן לענין לא ילבש, דהא גזל ועריות יצר אחד להן. עכת"ד. הנה כבר העיר בשו"ת יחווה דעת (ח"ה סימן נ) בשם שו"ת בית דוד (חא"ח סימן תצד) דלדעת הרא"ש בתשובה (כלל קא סימן ה) הדבר אסור וחולק על התוספות סוכה הנ"ל ושכן פוסק הטור (חו"מ סימן שעח) ושכן דעת הרמב"ם עכ"ד. וכבר הביא הב"י (סי' תרצו) שתה"ד הביא סברא זו דנהגו לחטוף וכו', וכתב הב"י עליו: דהיינו לדידהו אבל אנו שלא נהגנו כן אסור. עכ"ד. וכבר האחרונים הרבו לדחות דעת הרמ"א שהיקל בזה לענין לא ילבש גבר וכו', וכמ"ש החיד"א בברכ"י. ומהרח"פ ובספר חסד לאלפים (יו"ד ס"י קפב) לרבנו אליעזר פאפו זיע"א בשם הרמב"ם והיראים, וע"ע בריש ספר מעשה רוקח, [וע' פלא יועץ מע' גילוח, לענין קטנים] ועוד מגדולי הפוסקים, ע' בשו"ת יביע אומר (ח"ה חיו"ד סימן יד) וע"ע בשו"ת יחווה דעת ח"ה (סימן נה). ובשו"ת מציון אורה ח"א (חיו"ד סימן ד).

י. הנה נתבאר, דלבוש בגדי אשה לאיש וכן איפכא, אסור בכל השנה לכל הדיעות. אבל ל"שמחת פורים" לדעת הרמ"א אין איסור ושכן המנהג אצלם, אך לדעת מרן השו"ע נראה שאסור. ודע, שיש מי שכתב דגם בזמן הרמ"א לא עשו כן אלא הנערים, והובא בספר לבוש מלכות (עמוד נז) בשם ספר חמדת אריה (פרק ל). אולם הרואה במקור הדברים בשו"ת מהר"י מיניץ (סימן יז) שגם הגדולים נהגו כן בזמנו, ועיין בספר "אלה המצות" (סימן תקמג) למהר"ם חגיז שכתב סמך: "מה הם לא עשו אלא לפנים" וכו' (כמגילה יב). עכ"ד.

ולענין לבישת פרצופים (היינו מסכה), אם הוא פרצוף איש ולובשו איש וכן פרצוף אשה לאשה, מותר ואין בזה כל חשש. אבל פרצוף אשה לאיש או פרצוף איש לאשה, נראה דלכל הדיעות אסור בשאר ימות השנה, אבל בימי הפורים עצמם (שהם ב' לילות ויום אחד), מותר לדעת הרמ"א שכן מנהגם, אבל לדעת השו"ע אסור, והגם שאינו אלא כלי אחד, מ"מ בזה שהוא "פרצוף" אין להקל. אע"פ שיש

רוצים להקל בעיקר דין לא תלבש כשאינו אלא כלי אחד. ועיין לרמ"א (סימן קפב ס"ה).

המתירים לא התירו רק בפורים עצמו

יא. ודע, דאפילו לדעת הרמ"א לא הותר אלא בימי הפורים דוקא "לא לפני ולא אחרי", וכמ"ש בהדיא בתשובת מהר"י מיינץ. ולכן לא טוב עשו שנוהגות להקל (בבתי ספר) להצגות המתקיימות לפני פורים. שהרי הרמ"א ג"כ לא מיקל וזהו לבני אשכנז וכל שכן לבני ספרד. וה' הטוב יכפר בעד.

המסקנות העולות

נאמר בתורה (דברים כב, ה): "לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה". ולפיכך אסור לאשה ללבוש כובע או שום בגד של איש. ואפילו לבוש אחד.

וכן האיש אסור ללבוש בגד של אשה או פאה נכרית או תכשיט אשה, ואפילו לשמחת פורים או לשום שמחת מצוה הדבר אסור בהחלט מן התורה. וראוי לכל מורה והורה להזהיר על זה.

ומותר ללבוש "מסכה" כגון פרצוף של איש לאיש ופרצוף אשה לאשה. אבל אין ללבוש פרצוף איש לאשה ופרצוף אשה לאיש.

וכן אסור לאיש ללבוש "פאה נכרית" אפילו העשויה לפורים. וכן אסור לאשה לענווד על פניה "זקן" העשוי לפורים.

יש מקצת מבני אשכנז שהיו נוהגים היתר באיסור לא ילבש גבר וכן איפכא, לצורך שמחת פורים. אכן אינו מותר אלא בימי הפורים בלבד. אבל לפני כן אין היתר מהפוסקים לזה, כגון מה שמקיימים הצגות.

ואף לקטנים מגיל המצות אסור. [ויש מי שהיקל להם אם אינם לובשים אלא בגד יחיד. אבל מגיל מצות ולמעלה אין הדבר מותר]. ולבני ספרד אסור אפילו בפורים.





רשימת הספרים שיצאו לאור על ידי מוסדות "מתן תורה" בישראל (ע"ר):

ספרי ראש הישיבה ונשיא המוסדות הגאון רבי אלעזר רז שליט"א, רבה של תל ציון

שו"ת "מציון אורה" - שאלות אקטואליות בד' חלקי השלחן ערוך
"פרי עץ הדר" ד' חלקים - על כשרות המינים. ספר שלם (300 עמ') לכל אחד מהמינים!
"ולקחתם לכם" ג' חלקים - דיני הנענועים וסדר הנטילה והתפילה, תורת הקנינים ועוד
ספר "אור שבעת הימים" - כל דיני הישיבה בסוכה
ספר "אור שבעת הימים" - עניני יום "הושענא רבה" עם סדר הלימוד לליל הושענא רבה
ספר "קן משולח" - הלכות שילוח הקן, וביאור עניניו עפ"י הפשט וע"ד הסוד
ספר "ימי רצון" - עניני חודש אלול בהלכה אגדה ומנהג, עם סדר הסליחות המפואר.

ספרים שונים:

ספר "מצא חן" להגאון רבי אליה חאקו זצ"ל, מאזמיר - חידושי הרמב"ם ועוד, עם הערות נפלאות
שו"ת "סימן ברכה" - תשובות ומחקרים אקטואליים בדיני ברכות, להלכה ולמעשה
ספר "איש ואשה שזכו" - זכויות האיש והאשה בראי ההלכה, ביאור כל תנאי ה"כתובה" ודיניה
ספר "גנזי ברכה" - מחקרים תורניים בעניני ברכות לפי סדר פרק "כיצד מברכין"
ספר "פתח שערי שמים" - חלק תפלת שמונה עשרה, ביאור העמידה עם 613 הערות ומקורות נפלאים
ספר "תפארת הברית" הלכות ברית מילה טעמיה ומנהגיה
ספר "תפארת הפדיון" הלכות פדיון הבן טעמיו ומנהגיו
עומדים לראות אור כמה ספרים, גם מגאונים קדמונים,
לסיוע בהוצאת ספרים, ולכל עניני הספרים הנ"ל, ניתן לפנות למוסדותנו:

ת.ד. 57124 ירושלים
www.matantorah.org
matantor@gmail.com :דוא"ל

כמו כן ניתן להפקיד לחשבוננו בבנק הדואר מס' חשבון: 3909554

לפרטים: 02-9709118 או 052-7647844 (בשעות הערב)

תזכו למצוות!